

ETTIE SCHROEDER

Offentliggjort d. [11. maj 2016](#)

Ettie Schroeder blev født i 1924 og boede på Fredenstov. I dette interview, udført af ansatte fra Aarhus Stadsarkiv i 2015, kan du læse om opvækst og dagligliv i Aarhus i tiden omkring 2. verdenskrig.

HJEMMET

HVILKEN GADE/GADER VOKSEDE DU OP I?

Ettie blev født i 1924 og voksede op ved Fredens Torv. Hovedhuset havde adresse på Mindegade 4, men Ettie voksede op i baghuset, der vendte ud mod Fredens Torv.

Morfaderen, Jens Peter Skødt, arbejdede som kusk for Rahrs tekniske forretning, der ejede ejendommen. I 1924 døde morfaren. Mormoren flyttede i en lejlighed på Norsgade, mens Etties forældre overtog lejligheden på Fredens Torv.

Ejendommen var på dette tidspunkt ejet af Brødrene Kier Jern og Stål. Lejligheden i baggården havde tre værelser, blev varmet op af én kakkelovn og havde kun koldt vand. Her havde Ettie en meget beskyttet opvækst bag lindetræerne på Fredens Torv. Ettie blev gift i 1945 og flyttede i en lejlighed i Willemoesgade. Forældrene flytter fra Fredens Torv i 1947.

HVAD LAVEDE DINE FORÆLDRE?

Faderen, Peter Larsen, altid kaldet Kaptajn Larsen, var sømand og sejlede med en dansk fire-mastet bark "Sokoto" der var under reder "Hippalos", den 25. april 1917 da det blev torpederet af en tysk u-båd i Atlanterhavet og sank. Kaptajn Larsen sejlede herefter med andre skibe blandt andet meget til Amerika og de vestindiske øer. Han var også amerikansk marinesoldat under 1. verdenskrig.

Før Ettie blev født var faderen på et tidspunkt strandet på Jamaica, hvor de boede på et lille hotel, indtil de kunne sejle igen. Her hed bestyrerinden Ettie, og faderen proklamerede overfor for Etties mor, at hvis de nogensinde fik en pige, skulle hun hedde Ettie.

Da faderen stoppede ved ØK, fik han en båd sammen med en kammerat. De to sejlede med stykgods indenrigs. Da Ettie var omkring fem år stoppede faderen med at sejle, og arbejdede i stedet for hos Aarhus Olie. Oliemøllen havde dengang et garageanlæg, der hvor "Filmbyen" ligger i dag (2015). Peter Larsen var bestyrer over garageanlægget indtil krigen. Herefter var han arbejdsløs i et års tid. Familien var dog sparsommelig og klarede sig fint igennem tiden. Moderens familie købte en stykgods-sejler, som han herefter sejlede på de sidste år af krigen, fra cirka 1943 til cirka 1966, hvorefter han gik i land og blev cykelbud ved Bergman Smith & Co på Aarhus Havn til omkring 1970.

I tiden fra cirka 1960–1966 var Etties søn Kim flere gange med på sejlturene rundt i Danmark med morfar Kaptajn Larsen. Kim blev selv bidt af sejlerlivet og blev marinesoldat i u-bådene under sin værnepligt og herefter tog han ud at sejle som ungtjener ved ØK's skibe, hvor han sejlede i cirka to år i Østen og New Zealand bare for at opleve livet til søs. Senere tog han erhvervsdykkercertifikat og har selv haft båd i mange år.

Morfar, Kaptajn Larsen, lavede også modelskibe i glasmontre. Han lavede blandt andet "Sokoto", som Kim i dag har stående i sit hjem.

HVOR MANGE SØSKENDE VAR I?

Ettie havde en bror, George Larsen, der var to år yngre end hende selv.

HVILKE PLIGTER HAVDE DU DERHJEMME?

Ettie havde lidt pligter derhjemme, hendes bror havde ingen. Ettie skulle eksempelvis hente brændsel ned fra loftet. Brændslet var hovedsageligt kul, som hendes far skaffede nede på havnen. Moderen sørgede for rengøring og madlavning. Den gamle lejlighed blev altid holdt i pæn stand, men der var også altid tid til Ettie og broderen.

FIK DU LOMMEPENGE AF DINE FORÆLDRE?

Nej, moderen fik kostpenge. Pengene brugte hun til at gøre indkøb til husholdningen. En del af indkøbene blev gjort på Fredens Torv, hvor mange handlende kom forbi.

SKOLEN

HVOR GIK DU I SKOLE?

Ettie gik på pigeskolen i Christiansgade i fem år og tre år i Læssøesgades Skole, som var en blandet pige- og drengeskole.

Broderen startede på Valdemarsgades Skole. Faderen var dog ikke tilfreds med denne skole, hvorfor broderen blev flyttet til Ny Munkegades Skole, der var en ren drengeskole.

HVORDAN FORLØB EN TYPISK SKOLEDAG?

Ettie havde undervisning om lørdag, men det var med korte timer i begyndelsen. Moderen fulgte hende og veninden Linda, der boede i Ridderstræde, i skole.

HVORDAN VAR FORHOLDET MELLEMLÆRER OG ELEVER?

Der var en vis afstand mellem lærer og elever.

Når Ettie havde fødselsdag havde hun nogle piger fra klassen på besøg. Så kunne de gå over til en lille have, der tilhørte Dr. E. Sardemann ved siden af Fredenshus. Her blev de fotograferet foran stakittet. De måtte kun komme i haven, når de var ved konsultation hos Dr. Sardemann.

HVILKEN STRAF VAR DER VED UARTIGHEDER?

Da Ettie gik i en ren pigeskole, var der ikke så hårde afstraffelser. Man kunne måske få en sveder. Ettie gik i en meget artig klasse. Blandt realisterne var der nok lidt mere uorden og flere afstraffelser.

HVILKE FAG HAVDE DU? HVAD VAR DIT YNDLINGSFAG?

Ettie husker bedst dansk og tegning. Tegning var hendes yndlingsfag. Hun tegnede meget – blandt andet sin egen konfirmationskjole.

FRITID

HVAD LAVEDE DU EFTER SKOLE? OG HVORHENNE?

Fredens Torv var et arbejdssted. Baggården, hvor Ettie voksede op, tilhørte Brødrene Kier, og Ettie og hendes bror vidste, at de ikke måtte forstyrre arbejderne. Der var meget klare regler for, hvad børnene måtte, og hvad de ikke måtte. Hun husker tydeligt alle de lyde, der var rundt om i gårdspladsen – den særlige lyd af heste der gik over brostenene, lyden af bølgende jernplader, der blev læsset og råbende handlende ude fra torvet. Ovenpå lejligheden var et stort tørreloft, hvor Ettie og hendes bror Georg legede meget.

Til gengæld gik Ettie som lille mange ture sammen med sin mor og bror. De gik ofte ned på havnen, hvor faderen arbejdede. Nogle gange fik de pænt tøj på og gik op gennem Strøget og kikkede på butikker.

Der boede ikke andre børn på Fredens Torv, men der var til gengæld mange heste. Ettie var dog bange for hestene. Der var mange børn i Fiskergade og Fredensgade, det var dog hovedsageligt broderen som legede med nogle af dem.

Ettie gik til dans sammen med hendes familie i Koncertpalæet i Kannikegade. Her mødte hun som 15-årig sin kommende mand, Preben Gissel Schroeder – de blev forlovet i 1942, da Ettie var 18 år. Preben blev udlært kedelsmed ved DSB og indkaldt som marinesoldat under 2. verdenskrig i årene 1941-1942. Efter krigen kom Preben tilbage til DSB og her blev han senere værkfører ved Centralværkstedet. Preben var ved DSB i 42 år indtil sin pensionering som 60-årig. Preben var kongelig udnævnt tjenestemand, og familien har den dag i dag det originale ansættelsesbrev underskrevet af Kong Frederik.

Preben var født på Frederiksbjerg. I 1945 blev de gift – det skulle man være for at kunne få en bolig. De boede på Willemoesgade i to år og flyttede senere til Otte Ruds Gade 5.

HVILKE BUTIKKER KOM DU I?

Der var mange handlende som kom til Fredens Torv, blandt andet mælkehandler Kaspersen. Der kom også gartnere, fiskehandlere og "Kludetutte", som altid råbte op om at "gamle klude købes!". På hjørnet af Fredens Torv kom på et tidspunkt en grønthandler, men der var flest butikker i Frederiksgade og Søndergade.

De fik syet meget af deres tøj hos mormoren, der boede i Norsgade. Senere benyttede de også en syerske i Hjelmensgade. Når de skulle have syet tøj, gik de først i Salling og købte tekstil, knapper og så videre.

HVAD LAVEDE DU I DIN FERIE?

Etties familie sejlede meget når de havde fri. Det var rundt i de danske farvande – eksempelvis til Lillebælt. De sejlede også til København, hvilket var en stor oplevelse. Engang skulle de også have sejlet til Tyskland, men på grund af dårligt vejr, nåede de kun til Tunø.

Da Ettie var 12 år gammel købte familien et sommerhus ved Rude Strand. Fremover blev næsten alle ferier holdt her. Om søndagen cyklede de ofte de 21 kilometer ud og hjem samme dag. Når de var dernede, kunne faderen køre med en kollega til og fra arbejdet i Aarhus, mens resten af familien blev i sommerhuset. Familien tog også på udflugt til eksempelvis Mols.

HAVDE DU ET FRITIDSJOB?

Ettie havde ikke noget fritidsjob som barn. Ettie kom ikke i mellemskolen, men kom i stedet ud som pige i huset hos en familie i Fredensgade. Her var hun ikke længe, da hendes far ikke syntes om stedet.

VOKSEN LIV

HVAD VILLE DU VÆRE, NÅR DU BLEV VOKSEN?

Ettie ville gerne lære at sy tøj, hun designede selv sin konfirmationskjole.

HVAD BLEV DU OG HVORFOR?

Da Ettie stoppede som pige i huset, fik hun læreplads ved frk. Andersens hatteforretning i Nørregade 40, hvor hun blev udlært modist. Hun ville egentligt gerne have haft læreplads ved en dameskrædderske, men der var bedre lærepenge og mere ordnede forhold ved hattemageren. Det var en lidt streng læreplads, men hun var glad for den. Hun arbejdede ved faget indtil juni 1945.

Ettie fik polio i 1945 – to måneder efter hendes ældste barn blev født. Hun var efterfølgende indlagt i syv måneder, hvorefter hun lod sig selv udskrive, for at komme hjem til familien. Sønnen Kim havde været i pleje ved sin farfar og farmor i Max Müllers Gade, og bedsteforældrene havde selv på dette tidspunkt en datter på fem år, som var den yngste ud af syv børn. Sygdommen havde gjort Ettie lam i dele af kroppen, hvorfor hun fremover ikke kunne arbejde. Samtidigt med sygdommen var Preben blevet genindkaldt efter krigen til at rydde op i miner på Fanø. Kim kom hjem igen i sommeren 1946.

HVAD SER DU SOM DEN STØRSTE FORSKEL PÅ AARHUS FRA DIN BARNDOM TIL I DAG?

Ettie synes der er et frygteligt virvar i dag i forhold til dengang.

Da Fredens Torv var en arbejdsplads, var der altid helt stille og roligt om søndagen. Men selv på hverdage var der mere roligt end i dag. Der var mange værtshuse i og omkring Fredens Torv, som tiltrak søfolk, men der var aldrig slagsmål eller ballade.

På Strøget var der også roligt, selvom der kørte sporvogne.

FORHOLD TIL AARHUS

HVAD VIL DET SIGE AT VÆRE AARHUSIANER / HVORNÅR ER MAN AARHUSIANER?

Da Ettie var barn gik man ikke så meget op i, hvor folk kom fra. Nogle af naboerne på Fredens Torv, havde døtre der var blevet københavnsk gift, men det tænkte man ikke over. Man var måske mere tolerant dengang.

HVORDAN HAR DU BRUGT AARHUS BY / HVILKE STEDER HAR DU HOLDT AF AT BESØGE?

... SOM BARN?

Fredens Torv var et trygt og dejligt sted at vokse op. Lige udenfor porten var en bænk, som Ettie fik lov at gå ned til. Hun lærte også hurtigt en del af arbejderne fra Brødrene Kier A/S at kende, ligesom hun fik lov at gå ned til sekretærene og betale huslejen. Huslejen blev udlignet med de penge Etties mor fik for at gøre rent på kontorerne ved Brødrene Kier A/S.

Både Ettie og hendes bror blev konfirmeret i Aarhus Domkirke, og festerne blev holdt hjemme i lejligheden på Fredens Torv. Også Ettie og Prebens bryllup blev holdt i lejligheden, selvom det var under spærretiden under 2. verdenskrig. Så festen skulle slutte senest klokken 23.00, så gæsterne kunne nå at komme hjem.

Etties far havde en stor familie, og om søndagen tog de på skovtur til Constantinsborg skov i Brabrand. Turen foregik fra Fredens Torv i hestevogne, da familien bestod af cirka 18 personer og der var pakket madkurve. Når de ankom til skoven blev der spist frokost og bagefter legede hele familien sanglege og boldspil.

En anden familiesammenkomst kunne være, at hele familien tog med skovbåden fra Toldboden til den gamle Vandmølle ved Silistria i Marselisborgskoven ved Aarhus for at bade og soppe.

Hele familien dyrkede også sejlsport, og til disse lejligheder var Ettie og hendes bror Georg altid klædt i hvidt matrostøj.

Ellers kom familien meget på havnen og i svømmehallen i Spanien, samt til mange familiebesøg, da hele familien boede i Aarhus.

Som børn var både Ettie og hendes bror Georg meget fint klædt på, når de gik strøgtur med forældrene.

... SOM VOKSEN?

Da Ettie fødte deres datter Dorte i 1958, fik hun et valg mellem, at hun og hendes mand kunne købe en bil eller et sommerhus ved Egå. Dengang kunne man få et sommerhus eller en bil til samme pris. Ettie valgte et sommerhus, hvor de kunne tilbringe somrene. Sommerhuset havde de i fire år, hvorefter de byggede helårshus på grunden. Det var det første helårs i sommerhuskvarteret. I dag er det et tætbebygget parcelhuskvarter.

KENDTE DU NOGEN FRA ANDRE LANDE, DA DU VAR BARN?

Faren havde sejlet meget på Amerika, så han kendte nogle derovre. Etties moster Molly var i sygeplejen under første verdenskrig, hvor hun passede sårede soldater. Hun passede blandt andet en fra Australien, som hun senere blev gift med. De købte og drev et badehotel i Wales, og Etties forældre besøgte dem indimellem derovre. Det var meget spændende når de fik kort og gaver fra dem. Ellers var der ikke nogen fra omgangskredsen, som var udlændinge.

EUROPA OG VERDEN

HVORNÅR VAR DU FØRSTE GANG PÅ FERIE UDEN FOR DANMARK? HVOR GIK TUREN HEN?

Som 15-årig var Ettie på udflugt med skolen til Flensborg, hvor de blandt andet så Dannevirke, hvilket var en stor oplevelse.

HVORDAN HAR DU BRUGT EUROPA / HVILKE STEDER HAR DU HOLDT AF AT BESØGE?

I 1972 var Ettie med familien på charterferie til Mallorca i forbindelse med datterens konfirmation. Selvom manden først var skeptisk, blev det hans yndlingssted, og de kom der en otte-ni gange indtil 1996. De brugte ikke stranden så meget, men holdt af at køre ture i bjergene.

HVILKE VIGTIGE EUROPA-BEGIVENHEDER KAN DU HUSKE? HVORFOR?

Ettie husker tydeligt murens fald i 1989. I 1979/80 var Ettie en uge i Berlin. Hun havde fulgt et tyskkursus i Østergade, hvor de havde udveksling med ældre tyskere, for at opleve forholdene for ældre i de lande. Da så de så muren fra et udsigtspunkt.

LIVET PÅ FREDENS TORV UNDER KRIGEN

Ettie husker tydeligt 9. april 1940 med mange flyvere over Aarhus, der nedkastede flyveblade over byen. Der blev også meddelt om mørkelægning og udgangsforbud og orienteret om luftalarmer. Der var mange tyske soldater i og omkring Fredens Torv. Den 10. april 1940 bad Kong Christian 10. at alle danskere skulle holde sig i ro.

Under krigen kunne man ikke købe beklædning, så man syede om af det man havde eller syede af eksempelvis sækkelærred eller faldskærme, eller hvad man nu havde.

I 1943/44 var der brand i tømrværkstedet ved siden af. De skulle skynde sig at rømme lejligheden, men heldigvis fik de kun røgskader i deres lejlighed.

Ettie husker Kaffemøllen ved Fredens Torv. Den havde noget med undergrundsbevægelsen at gøre under den tyske besættelse, så den blev sprængt i luften. Det skete den samme dag Ettie og hendes mand blev gift (3. februar 1945).

Under krigen havde de generelt lidt mindre at gøre med, men faderen kunne altid finde et eller andet brændsel. De cyklede også ned til sommerhuset ved Rude Strand og samlede grankogler til at fyre med.

Etties morbroder var en del af modstandsbevægelsen, og han ringede og advarede dem, den dag havnen blev bombet. Der skete dog ikke noget med deres hus.

Efter 4. juli-katastrofen på havnen, hvor en tysk lægter lastet med ammunition sprang i luften, ringede Etties mor til hende på lærerpladsen i Nørregade. Moren var meget oprørt, da hun lige havde stillet jordbærgrød til afkøling i vinduet, og den var blevet fyldt med glasskår. Ettie husker, hvordan der var glas overalt så hun måtte bære sin cykel, og at vagterne først ikke ville lukke hende ind i gården. Hun kunne dog vise sit legitimationskort, og dermed bevise at hun boede i ejendommen og fik så lov til at gå ind. Ettie husker dog ikke andre skader på ejendommen end knuste ruder.

FAMILIE

Etties far, Peter Larsen, døde i 1985 i en alder af 91 år.

Etties mor, Anna Larsen, døde i 1989 i en alder af 94 år.

Ettie og Preben nåede at være gift i 65½ år, og Preben døde i alder af 88 år den 27. juli 2010.

